

Flis, Stanisław

Kronika naukowa woj. olsztyńskiego : Polskie Towarzystwo Lekarskie

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 3, 193-195

1957

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ramy Prus. Archiwum królewskie zawiera bowiem nie tylko korespondencję Prus, ale i całą północno-wschodnią część basenu morza Bałtyckiego. Bogactwo to wypływa z faktu, że w innych krajach sprawy administracji i polityki ustnie załatwiano, w Zakonie wszystko prawie odbywało się na piśmie.

Autor zwraca uwagę na wielce charakterystyczny fakt, przywiązywania bardzo wielkiej wagi do akt tak ze strony kierowników politycznych Zakonu i Prus Książęcych, jak i ze strony Polski (s. 20). Strona polska po pokoju toruńskim (1466) zażądała, by Zakon oddał akta dotyczące odebranych terytoriów (Prus Królewskich). Tego postanowienia traktatu pokojowego nie wykonał Zakon pod pretekstem braku zatwierdzenia papieskiego. Częściowo sprawę tę uregulował dopiero pokój krakowski (1525), który postanowił, że umowy i przywileje sprzeczne z nowym pokojem należy zwrócić Polsce, a jeżeli część tych akt byłaby ważną dla Prus Książęcych, miano sporządzić odpisy. Królewiec oddał do Krakowa jednakże tylko 4 worki akt. To też jeszcze w r. 1730 sejmik generalny Prus Królewskich odbyty w Grudziądzu zażądał od Królestwa Pruskiego akt dotyczących Prus Królewskich. Żądanie to strona niemiecka uznała za ograniczenie suwerenności państwowej i nie spełniła go.

Wiek XVII przyniósł Prusom Książęcym duże zmiany. Unia personalna z Brandenburgią, ograniczenie praw stanowych oraz odrzucanie zależności od Polski doprowadziły do utworzenia nowej naczelnej władzy Prus Książęcych *Etats-Ministerium*, które odąd jest najważniejszym zespołem aktowym, odzwierciedlającym całokształt stosunków regionu (s. 34). *Etats-Ministerium* było władzą słabą, jednakże „naczelną pozostałością dawnego Księstwa jako samodzielnego państwa. Jego usunięcie jednak leżało w interesie ujednoczenia pruskiej monarchii i reform administracyjnych, które przeprowadzono już przed r. 1806 (s. 43). Stąd stała walka stanów pruskich z supremacją brandenburską, stąd stała przez nie szukanie oparcia w Polsce. Rozbiory Polski przypieczętowały likwidację ostatnich pozostałości samodzielnosci *Etats-Ministerium*. W r. 1805 zostało ono zlikwidowane. Znalazło to wprawdzie również w strukturze organizacyjnej archiwum królewskiego. Dotychczas było ono nadzorowane przez *Etats - Ministerium*, 21. VI. 1804 roku Archiwum podległe zostało Kancelarii Wojenno-Skarbowej w Królewcu.

Państwo brandenburskie odcięło stany wschodnio-pruskie od ich podstawy działania, od ich dokumentacji samodzielnosci prawno-ustrojowej. Wprawdzie stany pruskie domagały się dostępu do akt, ale korzystanie z nich jest utrudnione. Archiwum królewskie stało się odrębną władzą państwową.

Z dziejów archiwum królewskiego ważnym okresem są lata 1939 — 1945. Dowiadujemy się z pracy autora nie tylko o drodze ewakuacji akt archiwum królewskiego, jego stratach, obecnych zasobach, ale również o przeprowadzonych w latach okupacji rekwizycjach polskich archiwaliów dotyczących np. Płocka, Ciechanowa, Białegostoku a nawet Warszawy.

Praca K. Forstreutera uzupełnia nasze wiadomości o zasobie archiwum królewskiego, daje w połączeniu z zasobami olsztyńskiego pełny obraz bazy źródłowej do historii naszego regionu.

TADEUSZ GRYGIER

KRONIKA NAUKOWA WOJ. OLSZTYŃSKIEGO

POLSKIE TOWARZYSTWO LEKARSKIE

Czynione próby powołania do życia Towarzystwa Lekarskiego w Olsztynie w latach 1947 i 1948 napotykały na pewne trudności ze strony ówczesnych władz administracyjnych. Dopiero we wrześniu 1949 r. zezwolono na utworzenie Podsekcji Naukowej przy Sekcji Lekarskiej Związku Zawodowego Pracowników Służby Zdrowia w Olsztynie. Na przewodniczącą tej placówki naukowej powołano Stanisława Flisa, a na sekretarza Tadeusza Kłodziejczyka.

Pierwsze posiedzenie naukowe odbyło się 8 października 1949 r. Podsekcja Naukowa rozwijała swą działalność w ciągu półtora roku. W tym czasie zorganizowano 14 posiedzeń naukowych, na których wygłoszono 45 referatów. Niektóre z nich zostały ogłoszone drukiem w czasopiśmie lekarskich.

Spśród omawianych referatów naukowych kilka dotyczyło zagadnień regionu warmińsko-mazurskiego, a mianowicie dn. 20 listopada 1949 r. St. Flis przedstawił działalność naukową zmarłego w Olsztynie bakteriologa

polskiego dra Wacława Orłowskiego, 14. XII. 1950 r. Emilia Sukertowa - Biedrawina wygłosiła odczyt pt. „Zróżdła mineralne i zakłady lecznicze na ziemi mazursko - warmińskiej w przeszłości”, następnie 22 lutego 1951 r. E. Kopciowa mówiła o Stacji Przetaczania Krwi w Olsztynie i wreszcie dn. 15 marca 1951 r. W. Gałajowa zreferowała na podstawie piśmiennictwa sprawę dychawicy oskrzelowej na naszym terenie.

Dwa pierwsze referaty zostały opublikowane w prasie lekarskiej¹⁾. W swej pracy o charakterze historycznym E. Sukertowa - Biedrawina zwróciła się z apelem o bliższe zbadanie zasobów wód mineralnych Pojezierza Mazurskiego. Badania te podjął Cyryl Kolago z Instytutu Geologicznego w Warszawie. Wyniki ich ogłosił następnie drukiem²⁾.

W czasie działalności Podsekcji Naukowej wśród prelegentów przeważali lekarze szpitali olsztyńskich. Na podkreślenie zasługuje fakt, że dwa referaty pochodziły ze Szpitala Powiatowego w Mrągowie i jeden z Instytutu Mazurskiego w Olsztynie.

Na posiedzeniach naukowych w omawianym okresie najmniejsza frekwencja wynosiła 17 osób, a największa — 72 osoby.

W kwietniu 1951 r. Ministerstwo Zdrowia powołało do życia Oddział Polskiego Towarzystwa Lekarskiego w Olsztynie. W związku z tym Zarząd Podsekcji Naukowej postanowił włączyć swe agendy do utworzonego Towarzystwa Lekarskiego. Ostatnie posiedzenie naukowe wspomnianej Podsekcji odbyło się 19 kwietnia 1951 r.

Przewodniczącym pierwszego Zarządu Olsztyńskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Lekarskiego został Jerzy Lebioda, wiceprzewodniczącym Feliks Sierociński, sekretarzem — E. Hopfer, skarbnikiem — W. Gałajowa i członkami Zarządu: Wł. Kuzia, St. Flis i J. Siwy.

Od czerwca 1951 r. do października 1952 r. w Towarzystwie Lekarskim wygłoszono 33 referaty z różnych dziedzin medycyny oraz pokazano wiele przypadków chorobowych. Zagadnień regionu w tym okresie nie poruszano.

W dniu 30 października 1952 r. na posiedzeniu naukowym pożegnano przewodniczącego T-wa dra J. Lebiodę, który został powołany na inne stanowisko i opuścił Olsztyn. W związku z tym kierownictwo Oddziału PTL w Olsztynie przejął F. Sierociński, dotychczasowy wiceprzewodniczący Zarządu³⁾.

9 lutego 1953 r. Kierownik Wydziału Zdrowia Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej po uzgodnieniu z czynnikami społeczno-politycznymi powołał na stanowisko przewodniczącego Tymczasowego Zarządu PTL w Olsztynie dra Edwarda Mroza. Dopiero w dniu 30 listopada 1953 r. Walne Zebranie członków PTL dokonało wyboru nowego Zarządu Oddziału w następującym składzie: przewodniczący — doc. Wacław Gutowski, zastępca przewodniczącego — F. Sierociński, sekretarz — Kaz. Nirkowski, skarbnik — E. Kopciowa, członkowie Zarządu: E. Mróz, St. Flis i Wł. Uszycki.

W roku 1953, w związku z Rokiem Kopernikowskim Oddział Olsztyński urządził uroczystą akademię ku czci Wielkiego Polaka. Główny referat pt.: „Kopernik jako lekarz” wygłosił Stanisław Flis⁴⁾.

Spśród posiedzeń naukowych Oddziału w r. 1954 na specjalną wzmiankę zasługuje I Krajowy Zjazd Naukowy Lekarzy poświęcony nauce Pawłowa. Odbył się on w Olsztynie w dniu 12 lutego. Prelegentami byli lekarze olsztyńscy. Następnie 26 kwietnia tegoż roku zorganizowano nadzwyczajne

¹⁾ Stanisław Flis, S.p. Dr Wacław Orłowski, Polski Tygodnik Lekarski, 1950, nr 4, s. 159—160; Emilia Sukertowa - Biedrawina, Zróżdła mineralne na ziemi mazursko - warmińskiej w przeszłości, Pol. Tyg. Lek., 1951, nr 12, s. 437—439. To samo (odbitka), Warszawa, 1951, 8°, s. 6+2 nlb., nakład 30 egz.

²⁾ Cyryl Kolago, Wody mineralne ziemi mazursko - warmińskiej, Pol. Tyg. Lek., 1954, nr 13, str. 414—415 i nr 14, s. 446—448. To samo (odbitka), Warszawa, 1954, 8°, s. 10+2 nlb., nakład 70 egz.

³⁾ Zarówno działalność Podsekcji Naukowej, jak i Oddziału PTL do października 1952 r. została omówiona w obszernym sprawozdaniu Stanisława Flisa pt. Z życia naukowego w Olsztynie (Pol. Tyg. Lek., 1951, nr 23/24, s. 126—127 i r. 1953, nr 9, s. 70—71).

⁴⁾ Praca ta została ogłoszona drukiem w Polskim Tyg. Lekarskim, r. 1953, nr 28, s. 1030—1032, nr 30, s. 1061—1064 i nr 31, s. 1094—1096. To samo (odbitka), Warszawa, 1953, 8°, s. 22+2 nlb., nakład 70 egz.

posiedzenie naukowe poświęcone leptospirozie u zwierząt i ludzi. Jako prelegenci wystąpili naukowcy z Wrocławia w docentem J. Zwierzem na czele.

24 października 1954 r. staraniem Oddziału PTL odbył się I Zjazd Naukowy Lekarzy Warmii i Mazur, poświęcony przede wszystkim zwalczaniu brucellozy i tularemii.

Główne referaty wygłosili profesorowie J. Parnas i A. Tuszkiewicz z Lublina. Krótką prelekcję o osiągnięciach i zadaniach służby zdrowia na wsi w województwie olsztyńskim miał J. Węgrzyn, kierownik Wojewódzkiego Wydziału Zdrowia. Zjazd ten był wyjątkowo udaną imprezą, zgromadził bowiem ponad 300 uczestników.

W kwietniu 1955 r. przewodniczący Oddziału doc. W. Gutowski, przeniesiony służbowo do Warszawy, przekazał agendy Towarzystwa swemu zastępcy F. Sierocińskiemu, który na Walnym Zebraniu członków T-wa w dniu 26 lutego 1956 r. został wybrany przewodniczącym Oddziału.

Chcąc ożywić działalność naukową T-wa i poprawić frekwencję na zebraniach, zapraszano na prelegentów profesorów i docentów z różnych ośrodków naukowych w Polsce. Wśród nich wymienić należy prof. H. Ellerta z Gdańska, doc. Zakrzewskiego z Instytutu Hematologicznego w Warszawie, prof. J. Freytaga z Lublina oraz prof. M. Tulczyńskiego i doc. T. Jan-kowskiego z Białegostoku. Prócz tego posiedzenia naukowe T-wa powiązane ze szkoleniem internistycznym, które prowadzi w Olsztynie konsultant wojewódzki prof. Tulczyński.

Mimo usilnych starań Zarządu T-wa frekwencja na posiedzeniach naukowych była stosunkowo niewielka, wahała się bowiem w granicach 14—50 osób. Szczególny zawód pod tym względem sprawiali przede wszystkim lekarze młodzi.

Pod względem frekwencji słabo też wypadł II Zjazd Naukowy Lekarzy Warmii i Mazur, który odbył się w Olsztynie 16 kwietnia 1956 r. pod protektoratem Ministra Zdrowia dra J. Sztachelskiego. Tematyka Zjazdu dotyczyła stanu zdrowia robotników rolnych (ref. prof. Freytag z Lublina) i zwalczania alkoholizmu (ref. dr Stypułkowski z Warszawy). Spośród tematów regionalnych na tym Zjeździe wymienić należy referat J. Węgrzyna p. tyt.: „Osiągnięcia służby zdrowia woj. olsztyńskiego w minionym 10-leciu i zadania w ramach planu 5-letniego”, dalej referat Ant. Terajewicza p.t.: „Urazowość wśród ludności wiejskiej i miejskiej woj. olsztyńskiego w ub. 10-leciu” oraz ref. H. Góralskiego: „Osiągnięcia i niedociągnięcia w walce z alkoholizmem na terenie woj. olsztyńskiego”.

Olsztyński Oddział PTL posiada 5 kół terenowych, a mianowicie w Mrągowie, Giżycku, Kętrzynie, Prabutach i w Szpitalu Wojewódzkim w Olsztynie. Koła te pracują w powiązaniu z Zarządkiem Oddziału i prowadzą na swoim terenie oraz w najbliższych powiatach doszkalanie za-wodowe.

Dużym osiągnięciem dla pracy naukowej naszego terenu jest powstanie Biblioteki Lekarskiej w Olsztynie. Już w kwietniu 1953 r. Olsztyński Oddział PTL został powiadomiony, że Zarząd Główny czyni starania o założenie bibliotek lekarskich w kilku miastach wojewódzkich, m. in. w Olsztynie. Ze względu na duże trudności lokalowe Olsztyn otrzymał wojewódzką Bibliotekę Lekarską dopiero wiosną 1956 r. Jest ona Oddziałem Głównej Biblioteki Lekarskiej w Warszawie.

Bibliotekę Lekarską w Olsztynie od początku jej istnienia prowadzi Aleksandra Witkowska zaś opiekunem Biblioteki z ramienia PTL jest Stanisław Flis⁹⁾.

Księgozbiór Biblioteki olsztyńskiej w dniu 15 października 1957 r. liczył 2035 tomów. Ponadto otrzymuje ona 95 tytułów czasopism lekarskich i z dziedzin pokrewnych, w tym 38 polskich, 37 rosyjskich, 10 angielskich, 8 niemieckich oraz po 1 czasopiśmie w języku francuskim i czeskim. Dzienna frekwencja w czytelni bibliotecznej waha się w granicach 1—9 osób.

Stanisław Flis

Od Redakcji: Dr St. Flis opublikował drugą pracę historyczną o charakterze regionalnym p.t.: „Maciej Ernest Borecki (Boretius) — znany lekarz mazurski XVIII w.”, Pol. Tyg. Lek. 1956, nr 38, s. 1637—1638. To samo (odbitka). Warszawa, 1956, 8°, s. 7+1 nlb., nakład 70 egz. Tę samą pracę w skrócie wydrukowała „Rzeczywistość” (dodatek społeczno-kulturalny „Głosu Olsztyńskiego”) r. 1957, nr 40, s. 4 oraz w dniu 4 października 1957 roku nadało Radio Olsztyńskie.